

Αγρυπνιοι (φιλότεχνοι) στο Σιάτλ

Μια συζήτηση με τους συλλέκτες έργων τέχνης Γιώργο Γαϊτανάρη και Ιώ Ντόλκα

Ρεπορτάζ

Αφροδίτη Ερμίδη

● Εν συντομία

Δύο Έλληνες που διατρέπουν στον χώρο της ιατρικής και της φαρμακευτικής στις ΗΠΑ, ο νόστος και μια επετειακή έκθεση.

● Γιατί ενδιαφέρει

Η ιστορία μέσα από εικόνες.

Εως τις 28 Οκτωβρίου στο Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης παρουσιάζεται η έκθεση με τίτλο «Απεικονίσεις & αναπαραστάσεις του ελληνόφωνου κόσμου – Από τον 18ο στον 21ο αιώνα». Τα 67 έργα που εκτίθενται αποτελούν τμήμα της συλλογής του Γιώργου Γαϊτανάρη και της Ιώς Ντόλκα και αναφέρονται στον ελληνικό κόσμο την εποχή της οθωμανοκρατίας και του αγώνα της ανεξαρτησίας. Η έκθεση αυτή με τα δεκάδες εικαστικά τεκμήρια παρουσιάστηκε για πρώτη φορά πριν από λίγους μήνες στη γενέτειρα των συλλεκτών, την Τρίπολη, με αφορμή τον εορτασμό των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση. Η συλλογή τους – την οποία εμπλουτίζουν συστηματικά εδώ και 20 χρόνια– περιλαμβάνει επίσης σημαντικά έργα σύγχρονης τέχνης από διάφορες περιόδους και χώρες. Με αφορμή τις «Απεικονίσεις & αναπαραστάσεις» αλλά και την ιδιαίτερη ιστορία των δύο συλλεκτών μίλησε μαζί τους το διάστημα που βρέθηκαν στην Ελλάδα για τα εγκαίνια της έκθεσης.

First we take New York, then we take Seattle

Ο Γιώργος Γαϊτανάρης είναι γιατρός – ερευνητής, επιστημονικός διευθυντής εταιρείας βιοτεχνολογίας που επικεντρώνεται στην έρευνα και την ανακάλυψη φαρμάκων για παθήσεις του ανοσολογικού και κεντρικού νευρικού συστήματος. Το 2019 του απονεμήθηκε το Prix Galien Canada, το πιο σημαντικό βραβείο στον τομέα της φαρμακολογίας, το οποίο αναφέρεται ως το Νομπέλ φαρμακευτικής έρευνας. «Θα πρέπει να πάω 40 χρόνια πίσω». Σπούδασα ιατρική στην Ελλάδα. Μεγαλώνοντας και βλέποντας τις ταινίες της εποχής η Αμερική ήταν πάντα ένα μέρος που ήθελα να πάω και να δω τι ευκαιρίες μπορούσε να μου δώσει. Εφυγα από την Ελλάδα με υποτροφία από το Αντικαρκινικό Ινστιτούτο της Ουάσινγκτον και ασχολήθηκα με τη βασική έρευνα» ανοίγει την κουβέντα μας ο κ. Γαϊτανάρης. Ολοκλήρωσε το διδακτορικό του στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια στη Νέα

Υόρκη, τις μεταδιδακτορικές σπουδές του στο Πρίνστον και στη συνέχεια ακολούθησε ακαδημαϊκή καριέρα στο Αντικαρκινικό Ινστιτούτο. «Ωστόσο, ό,τι κι αν έκανα δεν με ικανοποιούσε πλήρως και αποφάσισα να ξεκινήσω τη δική μου εταιρεία φαρμάκων το 2000. Οπότε φύγαμε με την Ιώ από την Ουάσινγκτον για το Σιάτλ όπου ζούμε μέχρι σήμερα. Αυτή ήταν η πορεία 40 χρόνων που σας την είπα μέσα σε δύο λεπτά» λέει γελώντας.

Η Ιώ Ντόλκα είναι επαγγελματίας σύμβουλος ασθενών και ιδρύτρια συμβουλευτικής εταιρείας με εξειδίκευση στον χώρο των σπάνιων παθήσεων και διαγνωστικών δυσκολιών, αναγνωρισμένη ως πρωτοπόρος στον τομέα της. «Σπούδασα business administration στην Ελλάδα και παρακολούθησα όσα μαθήματα υπήρχαν στο πανεπιστήμιο στη βιολογία καθώς πάντα με ενδιέφερε ο χώρος της φαρμακολογίας και της βιοτεχνολογίας. Στη συνέχεια πήγα στην Αμερική όπου εργάστηκα στο Αντικαρκινικό Ινστιτούτο – έτσι γνωριστήκαμε με τον Γιώργο. Όταν μετακομίσαμε στο Σιάτλ συνέχισα τη δουλειά μου στα εργαστήρια εκεί. Ακολούθησε το μεταπτυχιακό μου στη βιοτεχνολογία και κατόπιν ασχολήθηκα με καινοτόμες διαγνωστικές τεχνολογίες». Ωστόσο η μετέπειτα πορεία της σηματοδοτήθηκε από μια δική της προσωπική περιπέτεια. «Αρρώστησα και οι γιατροί δεν μπορούσαν να βρουν τι έχω. Εμεινα στο κρεβάτι για δύο χρόνια. Ήταν πολύ δύσκολη περίοδος για μένα. Χρειάστηκε να βοηθήσω τους γιατρούς μου προκειμένου με τη σειρά τους να με βοηθήσουν για να βρούμε από τι έπασχα. Τότε ενδιαφέρθηκα για τη συμβουλευτική ασθενών και από το 2011 είμαι σε αυτό τον τομέα της υγείας. Ουσιαστικά βοηθάμε τους ασθενείς να μπορέσουν να έχουν καλύτερα αποτελέσματα καθώς συνδιαλέγονται με το ιατρικό προσωπικό». Η εταιρεία της εδώ και πέντε χρόνια εξειδικεύεται στις σπάνιες ή χρόνιες και πολύπλοκες παθήσεις και βοηθάει τους ασθενείς να διαχειριστούν τη δύσκολη κατάσταση που βιώνουν αλλά και να επιταχυνθεί η διάγνωση.

Από τον Ντελακρουά στους AfriCOBRA

Όπως μου εξηγούν και οι δύο, η έκθεση από την Τρίπολη και την Αθήνα προέκυψε αυθόρμητα έπειτα από πρόταση του δημάρχου Τρίπολης Κωνσταντίνου Τζιομή. Η ανταπόκριση του κοινού είναι πολύ θερμή – μάλιστα έχουν προκύψει συζητήσεις για μελλοντικές εκθέσεις τους στην Ελλάδα. Πώς όμως έγινε η απαρχή γι' αυτήν τη στενή τους σχέ-

01

01 Λεπτομέρεια από την «Εξόδο του Μεσολογγίου» (1827) του Λανγκλουά **02** «Ο γενεός ήρος Σκαλτεοδήμος» (1966) του Μποστ **03** Η Ιώ Ντόλκα και ο Γιώργος Γαϊτανάρης φωτογραφίζονται μπροστά από το έργο «Περικεφαλαία αυτοκτονίας» του γλύπτη Θόδωρου, 1964 (© Γιώργος Παπαδάκης) **04** «Πολιορκία Αθηνών κατά το 1827» του Παναγιώτη Ζωγράφου **05** «Η σφαγή της Χίου» του Ντελακρουά (λιθογραφία)

03

04

05

01

ση με την τέχνη; «Όσο ήμουν φοιτητής στη Νέα Υόρκη – η οποία για εμένα ήταν είναι και θα είναι η μητρόπολη της τέχνης –, ζώντας μέσα σε αυτό το περιβάλλον έβλεπα τέχνη παντού. Βέβαια ως φοιτητής δεν είχα τη δυνατότητα να αγοράσω τίποτα. Φάτε μάτια ψάρια» λέει ο κ. Γαϊτανάρης. «Διατηρούσα πάντα αυτή την επαφή – ως θεατής μόνο, γιατί ως δημιουργός είμαι άχρηστος, μόνο πειράματα ξέρω να κάνω». Η ίδρυση της εταιρείας τους έδωσε την οικονομική ευχέρεια, όπως λέει και ο ίδιος, και πλέον η τέχνη αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ζωής τους «σε όλα τα επίπεδα. Δεν είναι ότι απλώς αγοράζεις ένα έργο και το έχεις σπίτι σου. Παρακολουθούμε διαρκώς ό,τι συμβαίνει στον χώρο της τέχνης. Καθημερινά αφιερώνω τέσσερις με πέντε ώρες. Σχεδόν πιο πολύ ασχολούμαι με την τέχνη παρά με την επιστήμη. Ε ύστερα από 40 χρόνια να κάνω και κάτι άλλο» λέει γελώντας.

Η έκθεση – την οποία μπορούμε να δούμε αυτές τις ημέρες στον Ταύρο, στο Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης – περιλαμβάνει έργα που φέρουν την υπογραφή κορυφαίων Ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών και καλύπτουν ευρύ φάσμα δημιουργίας από τα τέλη του 18ου αιώνα έως τη σημερινή εποχή. Χαλκογραφίες των J. Stuart και N. Revett, περίφημων περιηγητών του 18ου αιώνα, η πλήρης σειρά του Παναγιώτη Ζωγράφου, έργα του Reinagle από τη ναυμαχία του Ναβαρίνου, αναπαραστάσεις σκηνών από καίριες στιγμές του Αγώνα αλλά και της δημιουργίας του ελληνικού κράτους που φιλοτέχνησαν διακεκριμένοι Ευρωπαίοι καλλιτέχνες, όπως ο Delacroix τη σφαγή της Χίου, ο Langlois την εξόδο του Μεσολογγίου, αλλά και οι Krauss, Lipparini, Vernet, De Neuville, Roberts. Στην ενότητα με τις εικονολογικές επενθυμίσεις βλέπουμε τη μοναδική σειρά πλοίων του Λυκούργου Κογεβίνια, ενώ δεν λείπουν ούτε οι λαϊκότροπες αναβιώσεις βασισμένες σε αγνώστους αλλά και σε γνωστούς δημιουργούς.

Τους ρωτώ για τα έργα που ξεχωρίζουν οι ίδιοι από αυτήν τη συλλογή. Η κ. Ντόλκα αναφέρεται χωρίς δεύτερη σκέψη στα έργα του Παναγιώτη Ζωγράφου με τις 24 επιχρωματισμένες με το χέρι λιθογραφίες, με τις οποίες μετέτρεψε τις μέρες του στρατηγού Μακρυγιάννη σε εικόνες. Πρόκειται για τη σειρά που παρήγγειλε ο Γεννάδιος στη Βιέννη 70 χρόνια μετά τη δημιουργία των πρωτοτύπων τα οποία ανήκαν στον βασιλιά Οθωνα. «Τη θεωρώ καταπληκτική ως ιδέα. Ο κόσμος τότε ήταν κατά βάση αγράμματος. Το να γραφτούν σελίδες κειμένων δεν θα βοηθούσε ιδιαίτερα να ενημερωθεί και να μορφωθεί. Κάνοντας λοιπόν τη μετατροπή από το γραπτό στην εικόνα πρόσφερε τη δυνατότητα για επιμύθοφοση. Αυτή η διαδικασία διήρκεσε τρία χρόνια, στη διάρκεια των οποίων πήγαιναν με τον Ζωγράφο στα πεδία μαχών και ξαναζούσαν τις στιγμές. Βρίσκω αυτή την προσέγγιση πολύ συγκεκριμένη». Ο κ. Γαϊτανάρης ξεχωρίζει την πολυσυζητημένη περικεφαλαία του γλύπτη Θόδωρου. «Ο τίτλος της είναι 'Περικεφαλαία αυτοκτονίας'. Η ερμηνεία που μας έδωσε η κόρη του καλλιτέχνη είναι

Ο INFO

Η έκθεση «Απεικονίσεις & αναπαραστάσεις του ελληνόφωνου κόσμου – Από τον 18ο στον 21ο αιώνα» στο Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης διαρκεί έως τις 28 Οκτωβρίου

ότι η περικεφαλαία αποτελεί σύμβολο εξουσίας και στην Ελλάδα οι άνθρωποι με εξουσία διαδραμάτισαν επικίνδυνο ρόλο αφού συχνά την κατέστρεψαν. Ο συμβολισμός αυτός έχει δύναμη. Και ένα άλλο έργο – που δεν ξέρω εάν ο κόσμος θα το εκτιμήσει αλλά για εμάς ήταν μεγάλη επιτυχία που το αποκτήσαμε, καθώς το κυνηγούσαμε πολλά χρόνια– είναι του Κράους που απεικονίζει την είσοδο του Οθωνα στο Ναύπλιο».

Το βασικό σώμα της συλλογής τους αποτελείται από έργα σύγχρονης τέχνης, «προσπαθώντας να είμαστε μπροστά από τα κινήματα, να μην ξαφνιαζόμαστε» εξηγούν. Μου μιλούν για τα σημαντικά έργα Αφροαμερικανών καλλιτεχνών που κατέχουν – μερικά από τα οποία παρουσιάστηκαν πριν από δύο χρόνια στην Μπιενάλε της Βενετίας και ευελπιστούμε να τα δούμε και στην Ελλάδα. Τα έργα αυτά ανήκουν στο καλλιτεχνικό κίνημα AfriCOBRA που αναπτύχθηκε το 1968 στο Σικάγο. «Ήταν, μπορούμε να πούμε, το πολιτιστικό τμήμα των Μαύρων Πανθήρων, που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πορεία της αμερικανικής κουλτούρας αλλά και κοινωνίας. Πολλά από τα δικαιώματα που κατέκτησαν οι μειονότητες πέρασαν πίσω στους αγώνες της εποχής εκείνης». Οι Αφροαμερικανοί ήθελαν να δηλώσουν ότι υπάρχουν, πως έχουν πολιτισμό και ποιότητα. «Μας ενδιαφέρουν οι καλλιτέχνες που προέρχονται από μειονότητες. Αυτός που έχει κυνηγηθεί, που έχει πονέσει, διene περισσότερη έκφραση στα έργα του από αυτόν που έχει εξασφαλίσει μια οικονομική άνεση και κάνει το κέφι του».

Ενα κενό ωστόσο που αναγνωρίζουν ότι υπάρχει στη συλλογή τους αφορά τους σύγχρονους Έλληνες καλλιτέχνες. Η απουσία τους για 40 χρόνια από τη χώρα τους έχει αποκόψει από την ελληνική εικαστική πραγματικότητα. Η παρουσία έκθεση βέβαια τους έδωσε την ευκαιρία να ξεκινήσουν έναν κύκλο επαφών. «Γνωρίζουμε πόσο δύσκολο είναι για έναν νέο καλλιτέχνη να εισέλθει στην εμπορική μεριά της τέχνης. Δυστυχώς η Ελλάδα δεν είναι ούτε Νέα Υόρκη ούτε Βερολίνο ή Λονδίνο, οπότε η διεθνής σύνδεση με γκαλερίστες και συλλέκτες είναι εξαιρετικά δυσχερής. Είναι επιθυμία μας να διευκολύνουμε τις συνθήκες για τους νέους. Θα προσπαθούμε με τις γνώσεις και τις διασυνδέσεις μας στον ελλαδικό χώρο να βοηθήσουμε» λέει η κ. Ντόλκα. Αλλωστε κρυφός και φανερός τους πόθος είναι να επιστρέψουν και οι ίδιοι στη χώρα τους και να συνδράμουν με όποια μέσα διαθέτουν.